

**2021
LOTHA**

Total marks : 90

Time : 3 hours

General instructions:

- i) *Approximately 15 minutes is allotted to read the question paper and revise the answers.*
- ii) *The question paper consists of 23 main questions. All questions are compulsory.*
- iii) *Marks are indicated against each question.*
- iv) *Internal choice has been provided in some questions.*

N.B: *Check that all pages of the question paper is complete as indicated on the top left side.*

SECTION – A (Ekhao)

1. Yiphongran shi khae zesi oküpoee engao jiang janlana:

Nkolo tsüngon motsünga lo tssüngvoe yantsae nchyua vancho. Ombo yantsae etsso ji tsükona nchokapen orae otssüng voe hojiang yeni ombo eküm süphia vancho. Tsüngon motsünga lo orae otong tsüphov mmhom tvü zhükhü motsünga lo ezhü tssae zae licho hoji hungi vasi hoji volo wocho. Ombo na otong ji lo khero jiang rhochochi otssüng vov kilato otong ji lo chungocho osi ombo osi ombo pvü ji khi otong khero jiang echünga vancho. Tole ombo pvü ji zaktoa esuki zhükhüi ezhü ji lo elhana rheyi sicho. Ezhü ji elümoto jungo ji tsükona ombo na rhowo ekhiv ji elümoto ngontsüngcho. Hoji tsükona ombo na elümoto nungra kya vancho. Ombo na elüm nungra kya evamo ji jüpvüo ji na hungi nzana nchümcho. Tolia jüpvüo na ombo lo ntsanrük eli nli ojang tsoe ezev nchümcho.

Jüpvüo ji na tssüngvoe ji thüngi chiwo ezocho. “Otsöe yio! Nino ntio tssona hetata ni nungra la? Ntio tssosaracho la?” Tole tssüngvoe ji na ombo eküm motsü topvü rüa ezocho. Hoji süi jo jüpvüo ji na ezocho.” Ntia ntssoka, ti nungra, a na ni pvü ji hanshi chuyi nipiv ka.” Hoji sülo ji ombo na zhükhüi ezhü ji lo tsukthei jüchungi rhowocho, osi ezhüi na shona pvü motsünga hanshi chiyicho osi ombo thüngi engacho tole tssüngvoe ji na janlacho, “A pvü ji hoji meka, a pvü ji jo hetata opyon mmhona tvü meka”. Tole ombo na elani ojüi jungthelani orang unjak pvü motsünga hanlana chiyi engacho. “Ni pvü ji shi alo.” Tole ombo na janlancho “shi jo a pvü ji lona tsünglöpüpkata, küma a echi ji meka”. Tole jüpvüo ji na ojüi jungthelani ombo pvü tsotso ji hanshi chiyi kyon ji thüngi engacho. “Ni pvü ji shi me mek?” Hoji hungi kyon ji na janlancho, “A pvü ji hoji ka” to ezocho, tole jüpvüo ji na “Kyon mmhomyio! A na ni ntsansük ji ntsithaka ji tsükona opvü ethümata ni echi,” to ezoa opvü ethümata ombo picho.

Engao:

- (a) Tssüngvoe ji na kvütolyui ombo eküm süphia vancho la?

1

- (b) Tssüingvoe ji na kvülo otssüing volo wocho la? 1
- (c) Ntio tso ji na tssüingvoe ji na kyacho la? 1
- (d) Jüpvüo ji jo kvülo evan tsocho la? 1
- (e) Jüpvüo ji na ntio ntio pvü hanshi chiyi tssüingvoe ji ejücho sana erana. 1
- (f) Ntio tso jina jüpvüo ji na tssüingvoe ji opvü ethümata picho la? 1
- (g) Yitsüing 'nchokapen' shi yichak esütao tvü pia. 1
- (h) Motsü ji yidong ji erana. 1
- (i) Motsü shi lona ntsanrük kyon jiang jo ntio mmhon hungala to ezoala? 1
- (j) Otssüing volo woa na ntio ntio epensü pensi woa sana olan eni erana. 1

SECTION – B (Eramo)

- 2. **Oküpoe eni pi elio shiang lo na ni lümcho motsünga yitsüing 100- 150 harüma na erana:**
 - a. **Yiphongran:** Thangshi ji na kyon ji benritokala.
Mekana 6
 - b. **Thyutasanta/jantasanta shi erana:**
Abemo tona Abeni to oni na enhünga yuta shiang lo online class khita evamo ji tsükona jantasantacho erana.
- 3. **Oküpoe eni pi elio shiang lona ni lümcho motsünga erana:**
 - a. **Yiren pi elio shi khæ zesi elanchoe eranchoa (copy-editing):**
oyam na mphoyi ni ezovo ji ni na alani phyolanchajo, ni pono longtsüke ji mani siv osi ni shom mmhom nvam. Ni shom jiang yakruchia osi oshomden yuto lo longtsüka vatao ji ti yentso yenyua, to ntsona ni shom vanka to lia ti nchüma.
Mekana 4
 - b. Ni na joren taro mezhü ji mmhona chiyio ji tsükona potsow montsso pita randantasi etsoyu lona khümshümtav tsükona ni shom ji thüngi etsa kako erana.

SECTION – C (Lothayi Nsanlan)

- 4. **Shiang janlana:**
 - (a) **Yiren jo ntio la? Yiren olan olan jiang lona eni erana.** 2
 - (b) **Yitsünga tæ na janlana:**
 - (i) Likoe tæ evamo ekümrümo. 1
 - (ii) Oyi tsükshia nsamo tvü kyon. 1
 - (c) **Ntio eyieton sana erana:**
 - (i) Zotoro ji ombo emongtoka. 1
 - (ii) Ombo na erancho alo? 1

- (d) **Ovon tongphia:**
- (i) Evüngki evan jiang ombo na vachicho. 1
- (ii) Mmhorü motsünga jo Asao na lüngthacho. 1

5. **Etssyuchi epio ji ephen janlana:**
- (a) Ayio ombo _____ yiala. (*Mhachungyi khi pyingtoka.*) 1
 - (b) Onte no yentsaedn. (*Yintüp kümtoka*) 1
 - (c) Nchüm jo rasan _____ nchyua. (*Etümtokyi yitsüing theta*) 1
 - (d) Epyao jo oyaki na pyala. (*Tepfüyi ji lo sekata*) 1
 - (e) ‘Myingthüng’ yitsüing shi lhitssoyi kümtoka. 1
 - (f) Yitsüing ‘Tsüka’ shi yichak esütao tvü erana. 1
 - (g) Nonghori ji hepi ti rotoka. (*Yintsa yiren kümtoka*) 1
6. **Yiren shiang Kyongyi na khophia:** 5
 Smiling can be good for you. Research shows that smiling slows down the heart and reduce stress. A genuine smile blesses those on the receiving end as well. Without saying a word, it can tell others that you like them and that you are pleased with them.

SECTION – D (Motsüran Ekhaos)

- 7. Ntio nmhon yakchia Ajao na Nungkha jü nzechungvü sicho la? 1
 - 8. Nkolo Isreal lo tsütsailan rhanlan osi elonta metsüpmeria thakchithaka to chekav tsükona jo ntio shikvü penphita rocho la? 2
 - 9. Nkolo jo oki motsünga ji lo loroe vamo ji khyingroe thanpo na longathaka to ji kvütolyui chekatacho la? 2
 - 10. Rachanton tsükona yiren tara erana. 3
 - 11. Ete pyimtsümotsüi jiang na ‘Loroe man’ pitao jiang lona tirok (6) erana. 3
 - 12. Nkolo eran reni jo loroe jo kvüto lojilongata rocho sana erana. 4
 - 13. **a.** Boaz na kvütolyui Ruth soa vancho sana erana. 5
- Mekana**
- b.** “Nino kvülo na kvütolyui rocho la? Osi nino nzyu hetonhya jo kvülo owo vancho la?”
 - (i) Shiang esüa enga thüing jübonlo na Nungkha thüingi kvüto ezocho la? (2)
 - (ii) Hümchipili jo kvütolyui chücho sana erana. (3)

Chungiyi

14. Ochoang jo jüthera pvübüm esüa vanala? **1**
15. “Yanaloyi yanren shüma chükhi khi”
Yiren shi ereroa erana. **2**
16. Janchonzoe ji na opo chüsanati kvüto opo khi randaniv jonjicho la? **2**
17. Kyingroe ji na loroe kangtsüi ji kvüto ezoa merangcho sana erana. **3**
18. Yitsüng pi elio shiang yichak pia: **1+1+1=3**
(i) Yilosanthio
(ii) Yantaro opo
(iii) Mongjemojü
19. Naga jipo lan shiang tssothimori osi onte na ntio ntio meta fükae khicho sana erana. **4**
(i) Tsüngon
(ii) Jungli
(iii) Chüm
(iv) Kyong
20. a. Chungiyi ‘Yihata etsso ji jo etho’ ji yintssen ji erana. **5**
Mekana
b. “*Ti wo tona etsho yantüing tilan le,
Ti wo tona etsüo tso tilan le;
Rünyua na ponghanro na nzo küma
Shompo eni rakhota owo
Kio opvü na kio opo sochia tsa,
Tsoyiloyi na kio opo sochia tsa,
Echümpvüi na kio opo sochia tsa.*”
Yiren shi ereroa erana.

Nchümntan Motsü

21. Ntio tsükona opo ha opvü oni na onte tsokhying ji Zikao to tsayicho la? **2**
22. Zikao na ntio lanka lona kyon eküm jo ekümrüm lona mmhonkata to phycho la? **3**
23. a. Zikao tona opo to oni ranpenrani ji erana. **5**

Mekana

- b. *“Khapheni woa thüing ekhae thanpo jiang esüa thakzak mozaka vahüingcho. Tolia ombo mpensü elani vanlan yilan jiang zesi lümetsson matarocho.*
- (i) Zikao na ombo nzyu kvüta tsoa thüing khapheni wocho la? (1)
 - (ii) Khapheni na chungiyi lona merangta khitao ji lo Zikao na vanphen kvütao to ji hungcho la? (1)
 - (iii) Zikao na yantso teriv hungo ji thüing ombo na kvüto nchümcho la? (1)
 - (iv) Khapheni püingnoe jiang na ntio tsoo ji na Zikao ji nzana ekyo erong picho la? (1)
 - (v) Mmhona khasi potsow lüm erüing lia tssona ntio kümi kyon tsükona elhi mmhom tsoov to Zikao lümbümi thei hancho la? (1)
